

Mladen Parlov

BL. MARIJA PROPETOG ISUSA PETKOVIĆ NA PUTU SVETOSTI

Blessed Maria of the Crucified Jesus Petković on the way to holiness

UDK: 235.5

Pregledni znanstveni članak

Primljeno: 03/2004.

Sažetak

Temu iz naslova autor obrađuje kroz nekoliko naslova. Ponajprije pokazuje u čemu se sastoji osobitost kršćanske svetosti. Potom, u drugom dijelu, prikazuje svetost kao dinamičnu stvarnost te kao cilj kojemu teži cjelokupni kršćanski život, o čemu se govori pod trećim naslovom. Svetost je ustvari sam kršćanski život življen u konkretnim, povijesnim okolnostima. Ona jer od Boga darovana, ali i zadana. Zadatak je to za čitav život. Biti na putu kršćanske svetosti znači biti nasljedovatelj Isusa Krista; znači biti nasljedovatelj Onoga koji svojim nasljedovateljima obećava Križ, ali po Križu i život vječni. Krist svoje sljedbenike poziva na put koji je i sam prošao. Ustvari, put svetosti je moguć jedino jer ga je prije bilo kojega čovjeka prošao Isus Krist; on sam postaje Put koji treba proći da bi se stiglo u život.

Pod četvrtim naslovom autor izlaže putove rasta u kršćanskoj svetosti te kako su se ti putovi poimali kroz povijest kršćanske duhovnosti. U petom, posljednjem dijelu članka autor pokazuje na koji je način bl. Marija Propetog Petković sazrijevala na vlastitom putu svetosti. Naglašava da je njen put svetosti bio ponajprije u njenu nastojanju da uvijek iznova odgovori na milosne trenutke (kairoi) koje joj nudi Otac nebeski. Put svetosti je put koji poznaje etape i razdoblja, uspone i padove, skokove i zastoje. No, važno je ustrajati, do kraja doći. Marija je došla do kraja.

Ključni pojmovi: svetost, put, dinamična stvarnost, suobličnost Isusu Kristu, predanje Bogu.

UVOD

Sveci su, zgodno netko reče misleći na crkvene vitraje, ljudi kroz koje svjetlost ulazi u Crkvu. Doista, sveci su osobe kojima je Gospodin Bog obasjavao Crkvu i svijet u vrijeme kada su dotični sveci živjeli. Sveci nisu čudaci, premda su neki činili i čudne stvari. Oni nisu osobe s izvanrednim moćima, poput kakvih čarobnjaka, premda su mnogi od njih činili upravo 'čarobne', tj. očaravajuće stvari. Oni nisu niti nadljudi, premda su neki činili i nadljudske pothvate. Sveci su tek svjetlo zapaljeno u tami vremena u kojem su živjeli i žive. Sva njihova čudesnost, čarobnost, izvanrednost i nadljudskog dolazi od njihova Izvora: Boga.

Sveci nisu postali svecima u jednom trenutku ma kako intenzivan ili smislen bio. Svetost je pothvat za čitavi život; pothvat satkan od bezbrojnih uspona i padova. Svetac nije osoba koja nije pala, tj. sagriješila, nego je osoba koja se je znala uvijek i usprkos svemu dizati, kajati i Bogu vraćati. Sveci su osobe trajno u hodu prema vlastitom Izvoru.

Sveci imaju osobito mjesto u životu Crkve, koja nas uči da "dok promatramo život onih koji su vjerno slijedili Krista, dobivamo novi poticaj u traženju budućeg Grada i učimo koji je najsigurniji put po kojemu ćemo među promjenljivim stvarima svijeta moći doći do savršenog jedinstva s Kristom, tj. do svetosti" (LG 49). A na svetost su pozvani svi članovi naroda Božjega (usp. LG 41). Sveci u Crkvi nemaju samo ulogu primjera. Oni su naša braća i sestre koji se nalaze u konačnoj slavi života u nebu te u tom stanju nas zagovaraju pred prijestoljem Božjim.

Ovim kratkim razmišljanjem pokušat ćemo vidjeti kako je vlastiti put svetosti prošla do sada jedina Hrvatica proglašena blaženom, a time i nama stavljena za uzor koji treba nasljedovati. Da bismo bolje razumjeli dinamiku duhovnog života, tj. rasta i sazrijevanja u svetosti početne stranice posvetit ćemo govoru o kršćanskom duhovnom životu, o njegovoj dinamici, rastu i sazrijevanju jer upravo u svetosti kršćanski život doseže svoj vrhunac. Potom ćemo, u drugom dijelu, progovoriti o bl. Mariji Propetog Petković na njezinu putu svetosti, tj. nastojat ćemo uočiti neke važne momente, 'kairose' koji su odigrali veliku ulogu u njezinu duhovnom sazrijevanju.

1. KRŠĆANSKA SVETOST

Sam pojam 'sveto' veže se isključivo za vjersko područje.¹ 'Sveto' je ono što je na neki način povezano s božanstvom. Etimologija riječi 'svet', kako na hebrejskom tako i na grčkom, upućuje na ideju odvajanja, stavljanja na stranu, rezerviranja. Bogu pripada na bitan način, a svemu ostalom samo u odnosu na Boga.² Svetost je ustvari sam Bog; njemu svetost pripada u apsolutnom smislu, a označava samu njegovu božansku bit, njegovo nedostupno biće koje je posve drugačije i drugotno u odnosu na stvorena bića koja neizmjerljivo nadilazi. Drugim riječima, Bog je 'svet' jer je u snazi svoje božanske biti uvijek, u svome bitku i djelovanju, savršeno identičan samome sebi, svome veličanstvu, svojoj dobroti i pravednosti.³

U Isusu Kristu se božanska narav sjedinjuje s ljudskom te ju posvećuje. U snazi hipostatskog sjedinjenja s Drugom božanskom osobom Kristovo čovječstvo postaje 'sveto', a sam Isus postaje 'Svetac', izvor i darivatelj svetosti. Isus je 'Svetac Božji' (usp. *Dj 3,14*) kako u svome biću, zbog hipostatskog sjedinjenja, tako i u svome djelovanju, zbog posvemašnjeg prijanjanja i podlaganja njegove ljudske volji božanskoj volji u poslušnosti i ljubavi. Ukratko, Isus je na osobit način svet jer je Bog postao čovjekom, te jer Duha Svetoga posjeduje u punini.

Vlastitu svetost Krist priopćava ljudima. On sam postaje naše posvećenje. Primiti njega, s njime se sjediniti znači sudjelovati u njegovoj svetosti (usp. *1Kor 1,30*). U snazi i u ime Isusa Krista, koji u nama djeluje po krštenju i izlivanju Duha Svetoga, kršćanin je posvećen. Pavao piše Korinćanima da su se oprali, posvetili i opravdali u imenu Gospodina Isusa i u Duhu Božjemu (usp. *1Kor 6,11*). Kršćanin postaje svet u krilu Crkve koja je «sveta» jer je Duh Sveti sjedinjuje s Kristom kao njegovo mistično tijelo.⁴

1 "Nešto kao 'sveto' spoznati i priznati, u prvom je redu osobeno vrednovanje koje se tako javlja samo na vjerskom području" (R. Otto, *Sveto*, Sarajevo 1983., str. 24).

2 Usp. J. Guillet, 'Sainteté de Dieu – sainteté de l'homme', u: *Dictionnaire de spiritualité XIV*, Beauchesne, Paris 1990., coll. 184-192; E. Ancili, 'Santità cristiana', u: *Dizionario enciclopedico di spiritualità /3.*, Città Nuova Editrice, Roma 1992., str. 2241.

3 Usp. P. Molinari, 'Santo', u: *Nuovo dizionario di spiritualità*, Edizioni Paoline, Milano 1989., str. 1371.

4 Usp. E. Ancili, *nav. dj.*, str. 2242-2243; P. Molinari, *nav. dj.*, str. 1371-1372.

Duh Sveti, treća božanska osoba, Posvetitelj, počelo je svetosti Crkve, ukoliko je «duša» Kristova mističnog tijela, kojeg prožima, oživljuje i s Kristom sjedinjuje. Duh Sveti je sveza ljubavi Oca i Sina, ali je i vez ljubavi kojom nas, krštenike povezuje po Kristu s Ocem i međusobno. Duh nam priopćava svetost ukoliko nas sjedinjuje s Kristom te nas u njemu i po njemu čini dionicima božanskog života.

Kršćanska je svetost cilj kojemu progresivno teži cjelokupni kršćanski duhovni život. Ona je prvi i temeljni dar koji utemeljuje kršćanski nutarnji život ('biti kršćanin'). Drugim riječima, u daru svetosti očituje se otajstvo milosti koje od običnog, zemaljskog, ljudskog stvorenja čini nebesko stvorenje, dijete Božje. U teologiji duhovnosti razlikuju se pojmovi 'kršćanska svetost' i 'kršćansko savršenstvo'. U prvom slučaju radilo bi se nadasve o razvoju milosnog, nadnaravnog života u duši krštenika, dok pojam 'kršćansko savršenstvo' u sebi nosi ponajprije moralno i religiozno značenje, dakle područje ljudskog djelovanja (koje je, dakako, također pod utjecajem milosti). No, redovito se navedeni pojmovi koriste kao sinonimi.

Kršćanska teologija duhovnosti pravi razliku između *ontološke, temeljne svetosti* koja nam je darovana po krštenju te *moralne svetosti*, koja je ustvari konkretan, životni izričaj *ontološke*.⁵ Prva je darovana, druga zadana. Dakako, da je ovo razlikovanje samo pojmovno. U stvarnosti riječ je o jednoj jedincatoj svetosti, odnosno o životu zajedništva i sjedinjenja s Kristom koji po svojoj naravi teži sve većoj punini. Taj je život djelo ili bolje reći plod djelovanja Duha Svetoga u dubini ljudskog (kršćanskog) bića, na način da osobu sve više i više suobličuje Isusu Kristu. To Duh Sveti čini snagom posvećujuće milosti, koja je on sam, te preko svojih darova kojima pomaže kršćaninu da u prolaznosti i izazovima ovoga svijeta može živjeti svoju vjernost Isusu Kristu.

2. SVETOST – CILJ PUTA KOJI TREBA PRIJEĆI

Svetost je, rekosmo, zadatak. Ona je dinamična, a ne statična stvarnost. Semitski narodi, koji običavaju duhovne stvarnosti izraziti konkretnim riječima, kako bi izrazili način

⁵ O oblicima svetosti vidi: E. Ancili, *nav. dj.*, str. 2242-2243; P. Molinari, *nav. dj.*, str. 1372-1374.

življenja, moralno i religiozno ponašanje čovjeka koriste se pojmovima *puta, hoda, putovanja, ceste itd.*⁶ U Starome zavjetu čitamo kako se starozavjetni vjernik poziva da učini radikalnu opciju u korist života koji nudi Bog: “Gledaj! Danas preda te stavljam: život i sreću, smrt i nesreću. Ako poslušáš zapovijedi Boga svoga, koje ti danas dajem - ako ih poslušáš ljubeći Jahvu, Boga svoga, hodeći njegovim putovima, vršeći njegove zapovijedi, njegove zakone i njegove uredbe, živjet ćeš...” (*Pnz 30,15-16*). Izbor života je izbor hoda po Božjim putovima. Biblijsko duhovno iskustvo sugerira ideju da je hod s Bogom, hod Božjim putovima težak hod. ‘Put’ asocira na kretanje, hod, putovanje, na napor i dinamiku. Nije čudno što će se i teme duhovnog života i svetosti izraziti kroz sliku puta.

Sveto pismo razvija suprotnost između dvaju putova: puta grješnika, zločinaca, koji je iskrivljen te vodi u propast (*Izr 21,8; 12,28; Ps 1,6*), te puta pravednika koji je ispravan i vodi u život (*1 Sam 12,23; 1Kr 8,36; Ps 101, 2.6*). Ovaj se posljednji sastoji u traženju pravde, vjernosti i mira (*Izr 8,20; 12,28; Ps 119,30; Iz 59,8*) te vodi u istinski život (*Izr 2,19; 6,23; Jer 21,8*). Na upit o Božjoj opstojnosti prorok Mihej, sintetizirajući moralni život pobožnih Izraelaca, odgovara: “Objavljeno ti je, čovječe, što je dobro, što Jahve traži od tebe: samo činiti pravicu, milosrđe ljubiti i smjerno sa svojim Bogom hoditi” (*Mih 6,8*).

Novi će zavjet preuzeti teme *puta i izlaska*, produhovljujući ih te im dajući kristološku dimenziju. Ne samo da u Novome zavjetu nalazimo Gospodinove riječi o dva puta (usp. *Mt 7,13-14*), nego je i izvorno kršćanstvo nazvano jednostavno ‘putom’ (usp. *Dj 9,2; 18,25; 19,9.23; 22,4; 24,14.22*). Kršćani su svjesni da su našli novi put koji dotad nije bio očitovan (usp. *Heb 9,8*). Poistovjećujući sebe s ‘putom’ rana je kršćanska zajednica željela izraziti istinu da je ‘put’ kršćanstva postao definitivna volja Božja. Isus postavlja uvjete za ulazak u kraljevstvo Božje: nadasve spremno i radikalno *obraćenje te vjeru*. Isus poziva da ga se nasljeduje (*Mk 2,4; 3,13; Lk 9,57-62; Iv 1,43; 6,70; 13,18; 15,16*), a to nasljedovanje treba shvatiti kao spremnost da se s Isusom dijeli njegova sudbina. Nasljedovanje nalaze pozvanima do tada nečuvene zahtjeve, koji se sažimaju u radikalno

6 Više o biblijskom poimanju života kao puta, putovanja vidi: A. Darrieutort, ‘Put’, u: *Rječnik biblijske teologije*, KS, Zagreb 1980., stupci: 1056-1060 (dalje u tekstu skraćeno: stp.); S. De Fiores, ‘Itinerario spirituale’, u: *Nuovo dizionario di spiritualità*, str. 787-809.

odricanje od sebe samih, od vlastitog 'ja', od egoističkih težnji do potpunog predanja samih sebe.⁷

Najznačajnija novost, obzirom na duhovni rast i sazrijevanje čovjeka u božanskom svijetu, kamo ga poziva Isus, je identifikacija puta s Isusom: 'Ja sam put', veli božanski Učitelj (*Iv 14,6*). Put ili konkretno življenje u skladu s voljom Božjom nije više skup zakona i propisa, nego osoba Isusa Krista. On je Put, ukoliko je posrednik koji objavljuje Oca te je jedina mogućnost pristupa Ocu (*Iv 14,7-9*). U njemu se odigrava istinska Pasha i istinski Izlazak. Poslanica Hebrejima govori o Isusu kao o glavi-vođi i preteči (*2,10; 6,20; 12,2*) koji je uspostavio 'novi i životonosni put' k Bogu: "Budući da mi snagom krvi Isusove otvoreno možemo ući u Svetinju nad svetinjama - taj novi i životonosni put on nam je otvorio zastor, to jest kroz svoje tijelo - i budući da imamo velikog svećenika koji je postavljen nad kućom Božjom, pristupajmo k njemu iskrena srca" (*Heb 10,19-22*). Krist je novi put, koji omogućuje da se prijeđe ponor koji dijeli grešnika od Božje svetosti. On je životonosni put jer nas zagovara i podržava na našem putu (*Heb 7,25; 13,8*). Pavao potiče svoje vjernike: "Kao što primiste Krista Isusa, tako u njemu živite/hodite: ukorijenjeni i nazidani na njemu i učvršćeni vjerom kako ste poučeni, obilujte zahvaljivanjem" (*Kol 2,6-7*) te "hodite u ljubavi kao što je i Krist ljubio vas" (*Ef 5,2*).

Kršćanski život postaje trka ili hodočašće. Prvi vid, koji naglašava dinamičnost duhovnog hoda, sv. Pavao predstavlja slikom trkališta i pozivom kršćanima da ispravno trče: "Tako trčite da dobijete. Svaki natjecatelj sve moguće izdržava; oni da dobiju raspadljiv vijenac, mi neraspadljiv" (*1Kor 9,24-25*). Za primjer im pokazuje samoga sebe i svoju životnu trku, tj. vlastiti duhovni hod kao usmjerenost i protegnutost prema konačnome i vječnome (usp. *1 Kor 9,26-27; Fil 3,13-14*). Protegnutost, usmjerenost i pogled prema budućem postaje imperativ za kršćane: "Odložimo svaki teret i grijeh koji nas sapinje te postojano trčimo u borbu koja je pred nama. Uprimo pogled u Početnika i Dovođenja vjere Isusa" (*Heb 12,1-2*).

Narod je Božji narod putnika i prognanika (*Heb 11,13; 13,9*) koji na zemlji nema trajnog boravišta (*Heb 13,14*). Sadašnji

7 Više o temi nasljedovanja vidi: D. Mongillo, 'Sequela', u: *Nuovo dizionario di spiritualità*, str. 1431-1443; M. Hengel, *Sequela e carisma, Studio esegetico e di storia delle religioni su Mt 8,21 s. e la chiamata di Gesù alla sequela*, Paidea Editrice, Brescia 1990.

život ne može se shvatiti doli kao trajno hodočašće prema nebeskoj domovini (*1Pt 1,1; 2,11*). Kršćani doista, premda su u svijetu, nisu od ovoga svijeta (*Iv 17,16*), njihova je domovina na nebesima (*Fil 3,20*). Abrahamova izjava: “Među vama ja sam doseljeni stranac” (*Post 23,4*) postaje definicija religiozne duše. Sv. Petar iz spomenute izjave izvodi duhovnost hodočasnika, putnika, koji se ne upriličuje mjesnim običajima koji su protivni svetosti: “Ljubljeni! Zaklinjem vas da se kao pridošlice i putnici klonite putenih požuda koje vojuju protiv duše: življenje vaše među poganima neka bude uzorno da upravo onim za što vas sada potvaraju kao zločince, pošto promotre vaša dobra djela, proslave Boga u dan pohoda” (*1 Pt 2,11-12*). Kršćani nisu pak lualice bez cilja, nego su putnici na putu svetosti, na putu prema svetištu (*Heb 9,8*) kamo je Krist pred njima otišao, priskrbujući im vječno otkupljenje.

Izlazak iz egipatskog ropstva – središnji događaj židovske religiozne misli -, kao hod kroz pustinju i prototip svakog duhovnog hoda, i za kršćane čuva trajnu duhovnu vrijednost. U Prvoj poslanici Korinćanima sv. Pavao, u kontekstu govora o krštenju, podsjeća na prijelaz kroz pustinju te iz toga izvlači moralne posljedice za kršćanski život. Kršćani su pozvani izbjeći svaku preuzetnost i ispraznost, jer, usprkos Božjim dobročinstvima moguće je postati Bogu nevjeran (*1 Kor 10,6-12*). Nadasve sv. Ivan razvija tipologiju izlaska, predstavljajući Isusa kao novog Mojsija koji vodi narod Božji prema obećanoj zemlji, tj. Ocu nebeskom. Poput Mojsija, Krist oslobađa ljude iz ropstva (*Iv 1,29; 8,31-46; 1 Iv 3,5-6*), hrani ih hranom koja silazi s neba (*6,30-58*), okuplja ih u novu zajednicu (*11,51-52*) te im daje novi zakon (*15,12-17*). Isus je pashalni jaganjac čija krv otkupljuje grijeha (*1,29; 19,31-42*), on je ona brončana zmija na stup uzdignuta koja spašava od smrti (*3,14-15*). Nasljeđujući Isusa i kršćani trebaju ostvariti vlastitu Pashu ili prijelaz s ovoga svijeta k Ocu, ostvarujući svoj konačni izlazak (*13,1; 14,3; 17,24*).

3. SVETOST – CILJ KRŠĆANSKOG RASTA I SAZRIJEVANJA

Vjernički put svetosti, tj. rasta i sazrijevanja u duhovnom životu obuhvaća tri faze: početnu koja se sastoji od rođenja u Kristu po sakramentu krštenja, potom fazu rasta ili sazrijevanja

kao zadaće za čitavu zemaljsku egzistenciju te napokon konačnu fazu kada će trijumf života biti potpun i konačan.

Kršćanin se rađa u krštenju “kupelji novoga rođenja i obnavljanja po Duhu Svetom” (*Tit 3,5*), koje nas ucjepljuje u Krista rassetoga i uskrsloga (*Rim 6,3-5; Gal 2,20; Fil 1,20*) te nas čini sinovima Božjim (*Iv 1,12-13; 3,1-5*) i članovima Crkve (*Dj 2,38-41; 1Kor 12,13; Ef 5,26*). Krštenje, koje je djelo Božje, ne djeluje na magijski način: pretpostavlja vjeru i obraćenje (*Dj 2,38; 16,30-31*) te zahtjeva hod u novosti života (*Rim 6,4; 3,1-15*). U stvari stanje krštenika je paradoksalno: on posjeduje mesijanska dobra, nadasve veliki dar Duha, a istodobno živi u ovome svijetu s njegovim ograničenjima, uvjetovanostima, slabostima i grijesima. Kršćanin mora slijediti Krista, “začetnika života” (*Dj 3,15*), te se to nasljedovanje mora očitovati u konkretnom življenju. Drugim riječima, vanjsko, moralno življenje mora odgovarati ontološkoj, nutarnjoj stvarnosti koju je proizvelo krštenje. Drugačije rečeno: *ontološka*, darovana svetost mora postati *življena*, *moralna* svetost. Sv. Pavao, čitavom serijom imperativa, naglašava da kršćani trebaju biti ono što jesu, odnosno da moraju voditi život u skladu s njihovim novim bićem obnovljenim i življenim u Kristu. Ovom dinamizmu pridodaje se i protegnutost, usmjerenje prema eshatološkom, budućem, prema posljednjim stvarima: mistika krštenja po sebi samoj teži eshatološkom zajedništvu s Kristom, kada će se ostvariti potpuno i konačno otkupljenje. Pavao u dvije slike opisuje ovo sadašnje i ono buduće; ovo što je *već* tu i ono što *još nije*. Sada posjedujemo zalog Duha, piše Pavao (*Rim 8,23; 1 Kor 1,22; 5,5*); sada je u otajstvu krštenja stari čovjek umro te nam je darovan novi život, ali samo u mistično sakramentalnoj stvarnosti (*Rim 6,4 sl.*). No, s tim nam je dana garancija da ćemo jednog dana posjedovati buduća dobra koja još nemamo u punoj mjeri. Nedostaje nam uključenje u prava Sina, nedostaje nam tijelo uskrsnuća. Ukratko, još uvijek nismo potpuno suobličeni slici nebeskog Krista. Nad našim život još uvijek je napisano: “U nadi smo spašeni” (*Rim 8,24*). Nedostaje nam posvemašnja punina dobra i slave. “I mi, koji imamo prvine Duha, i mi u sebi uzdišemo iščekujući posinstvo, otkupljenje svoga tijela” (*Rim 8,23*). Još uvijek smo zemljani, živimo u tijelu, dom našeg zemaljskog boravka još nije razoren. Samo će paruzija, tj. Kristov drugi dolazak donijeti potpuno otkupljenje, posjedovanje spasenjskih dobara. Ma koliko veliko i duboko,

sadašnje spasenje blijedi pred sjajem buduće slave, prema kojoj kršćani teže i žude, usprkos mucima sadašnjeg trenutka.⁸

Prije dosizanja konačnog cilja nužno je prijeći dug put sazrijevanja i rasta, što Novi zavjet predstavlja kao prijelaz od manjeg, početnog na više, savršenije stanje. Ovaj rast, napredak prema punom duhovnom razvoju označen je serijom usporedbi koje upućuju na evolutivni vid kršćanskog, moralnog i duhovnog života.

a. Nesavršeni/savršeni - Nesavršenost kršćana je činjenica koja se ne može nijekati i koju sv. Pavao suočava s konačnim eshatološkim ostvarenjem kršćanske egzistencije (*1 Kor 13,11; Fil 3,12-16*). No, potrebno je već u ovome životu težiti da se ostvari punina mjere uzrasta Kristova (*Ef 4,13; Kol 1,28*). Kada Pavao tvrdi: "Mudrost doduše navješćujemo među zrelima, ali ne mudrost ovoga svijeta" (*1Kor 2,6*), ne želi govoriti o nekakvoj tajnoj grupi upućenih u tajno znanje (kao što je to bilo u grupama gnostika), nego o onima koji su dosegli puni razvoj kršćanskog života i misli. Objavljujući da je presveti Bog uistinu Bog ljubavi, Isus daje novo usmjerenje zahtjevu savršenstva što ga pokreće veza s Bogom. Nije više riječ o zakonskoj neporočnosti koju valja čuvati, nego o ljubavi Božjoj koju treba primiti i živjeti. Isusovo savršenstvo je savršenstvo ljubavi. Njegov poziv da budemo savršeni kao naš nebeski Otac (*Mt 5,48*) ustvari je zahtjev ljubavi koja se proteže čak i na neprijatelje i progonitelje. Nasljedovati nebeskog Oca znači postati milosrdni poput njega. Za sv. Jakova savršen je onaj tko je bez ikakva nedostatka (*Jak 1,4*), nadasve savršen u kontroli vlastita jezika (*3,2*) te u prakticiranju zapovijedi ljubavi prema bližnjemu (*1,25; 2,8*). Na ovoj liniji Pavao označava savršenstvo kao uzajamnu ljubav: "Punina zakona jest ljubav" (*Rim 13,10*).⁹

b. Djeca/odrasli - Dok evanđelja privilegiraju djecu te ih uzimaju kao simbol autentičnih Kristovih učenika zbog njihove raspoloživosti obzirom na božansku ponudu spasenja (*Mk 10,15; Mt 18,3-4; 19,14*), novozavjetne poslanice više puta pozivaju vjernike da ostave dječaćku dob te da "uzrastu za spasenje" (*1 Pt 2,2*). Pavao je posebno osjetljiv za stanje nesavršenosti što se zapaža kod djetinjstva. Žali se na Korinćane jer su ostali poput "novorođenčadi u Kristu" te su nesposobni čvrste hrane,

⁸ Usp. S. De Fiores, *nav. dj.*, str. 792-794.

⁹ Usp. S. De Fiores, *nav. dj.*, str. 794; A. Vanhoye, 'Savršenstvo', u: *RBT, nav. dj.*, coll. 1144-1147.

odnosno ne mogu shvatiti dublje tajne otajstva spasenja (1 Kor 3,1-3). Stoga ih poziva da se čuvaju lažnog poimanja duhovnog djetinjstva (1 Kor 14,20).¹⁰ Vjernici se trebaju čuvati da ne ostanu "nejačad kojom se valovi poigravaju i koju goni svaki vjetar nauka u ovom kockanju ljudskom, u lukavosti što krči put zabludi" (Ef 4,14). Naprotiv, trebaju "istinujući u ljubavi poraditi te sve uzraste u Njega, koji je Glava, Krist" (Ef 4,15). Kršćanin ne može ostati u početnom stanju svoje kršćanske egzistencije, odnosno u djetinjem stanju koje je karakterizirano neiskustvom, nestalnošću, nesposobnošću da se produbi božanska mudrost. Kršćanin je pozvan da postane odrastao u Kristu, stječući zrelost raspoznavanja, otpornost prema zabludama, ukratko, život po istini u ljubavi.¹¹

c. *Neuki/učitelji* - Osim karizme učiteljstva ili službe poučavanja koju neki vrše u Crkvi (Rim 12,7; 1Kor 14,6.26.28; Ef 4,11), za sve vjernike postoji obveza da napuste početno znanje o Kristu te da prijeđu na ono što je potpuno (Heb 6,1). Temeljni korak u ovom dinamičnom procesu prema dubljem spoznanju (Kol 1,10) je sljedeći: "O tome nas čeka besjeda velika, ali teško ju je riječima izložiti jer ste tvrdih ušiju. Pa trebalo bi doista da nakon toliko vremena već budete učitelji, a ono treba da tkogod vas ponovno poučava početnička počela kazivanja Božjih. Takvi ste: mlijeka vam treba, a ne tvrde hrane. Doista, tko je god još pri mlijeku,¹² ne zna ništa o nauku pravednosti jer - nejače je. A za zrele je tvrda hrana, za one koji imaju iskustvom izvježbana čula za rasuđivanje dobra i zla" (Heb 5,11-14). Prije nego li će obraditi temu Kristova svećeništva, poslanica Hebrejima zamjera kršćanima što nisu napredovali na putu spoznanja Krista, odnosno na putu kršćanskog savršenstva. Već su trebali postati učitelji, odnosno zreli i savršeni kršćani, sposobni razumjeti dubine otajstva spasenja te sa sigurnošću spoznavati dobro i zlo, a naprotiv ostali su nejačad.¹³

¹⁰ Čini se da je Pavao ustao protiv neispravna tumačenja Isusovih riječi (usp. L. Roy, 'Dijete', u: *RBT, nav. dj.*, col. 193).

¹¹ Usp. S. De Fiores, *nav. dj.*, str. 794.

¹² U Novome zavjetu na više mjesta susrećemo izraz «mlijeko» koje u prenesenom smislu označava nauku kao hranu djece Božje. Za Pavla, koji u djetetu prvenstveno gleda kršćansku nezrelost, mlijeko dano Korinćanima jest prva kršćanska poruka, u opreci s čvrstom hranom mudrosti što je pridržana savršenim kršćanima (usp. I. de la Potterie, 'Mlijeko', u: *RBT, nav. dj.*, col. 569).

¹³ Usp. S. De Fiores, str. 794-795.

d. *Tjelesni/duhovni* - Pavlovsko suprostavljanje između tijela i duha (*Gal 5,16-26*) u brojnim se redcima javlja kao antiteza "tjelesni" i "duhovni" ljudi (*1Kor 3,1*) što označava dvije kategorije osoba: prve koje vodi ljudska narav, slaba i povezana s grijehom (*2Kor 1,12; Rim 6,19*) i drugi koje vodi Duh Božji, koji u njima prebiva (*1Kor 6,19; Gal 5,18*). Čovjek je tjelesni ili naravni kada živi život ograničen čisto zemaljskim horizontom što ga onespoboljuje da primi Božja otajstva. Duhovni, novi čovjek je u stanju ponuditi ispravno vrednovanje događaja i svake stvarnosti jer je rasvijetljen Duhom Svetim (*1 Kor 2,13-15*). Njegov život nije više zaslužnjen puti, već je neprekidna pobjeda duha nad tijelom. Iako čovjek nije više obični smrtnik, jer je po Kristu primio klicu besmrtnosti, ipak neprestano mora umirati «starom čovjeku», u zajedništvu s Kristom koji je jednom za sve umro. Novi čovjek mora neprestano rasti, dopuštajući da ga obuzme Novi čovjek – Krist. Kršćanin, koji je primio dar Duha, pozvan je da živi i djeluje pod vodstvom tog istog Duha (*Gal 5,16-18; Rim 8,4*), sve do konačnog otkupljenja, kada će Bog smrtnim tijelima povratiti život po svome Duhu (*Rim 8,11*). Samo će se tada poroditi istinski duhovni čovjek, posvema preobražen Duhom Svetim te će postati poput Krista neraspadljiv, besmrtn i slavan (*1Kor 15,43-45*).¹⁴

Kršćanin, u biblijskoj viziji života, nije u stanju onoga koji je već stigao (*Fil 3,12*), nego se nalazi na putu naprijed, na putu prema savršenstvu, neprestano žudeći da, u snazi Duha Svetoga, postigne puninu uzrasta Kristova. Ne može se fosilizirati jer se nalazi u prijelaznom stadiju te ga na rast i sazrijevanje potiče i prošlost i budućnost. Za svojim leđima ima sjeme života primljeno u krštenju, a koje se treba razviti u autentičnu sinovsku egzistenciju sve dok ne dosegne najuzvišeniji cilj, a to je vječna proslava. Pred sobom nalazi Krista, savršeni model i životonosni put po kojem ima pristup u posljednje stvarnosti.

4. PUTOWI RASTA U SVETOSTI

Duhovni je život po sebi protegnut i usmjeren prema razvoju, tj. sve većem napretku i savršenstvu. Zaustaviti se na putu razvoja i rasta znači uputiti se prema vlastitom utrnuću.

¹⁴ Usp. X. Léon-Dufour, 'Čovjek', u: *RBT, nav. dj.*, coll. 159-160; S. De Fiores, *nav. dj.*, str. 795.

Ovu je istinu srednjovjekovna duhovnost sažela u aksiom: “Qui non progredit, regredit! – Tko ne napreduje, nazaduje!”. Duhovni su se učitelji, od otačkog razdoblja do najnovijih vremena, trudili razjasniti u čemu se sastoji spomenuti napredak, uočiti mu pojedine etape kao i putove kojima se ostvaruje.¹⁵ Primjerice, tema dva puta, preuzeta iz Govora na gori, vrlo brzo je postala dio kršćanske kateheze. *Didache*, jedan od najstarijih kršćanskih spisa, koji se je pripisivao Dvanaestorici, počinje ovako: “Dva su puta, jedan života drugi smrti, i velika je razlika među njima” (I.,1). *Barnabina poslanica* veli da postoje “dva puta pouke i djelovanja: onaj svjetlosti i drugi tame” (XVIII.,1-2). Premda se radi više o liturgijskim, disciplinarnim i moralnim tekstovima ovi dokumenti ne opisuju dinamiku navedenih putova, nego se ograničavaju na izbor jednog od putova i to jednom zauvijek.¹⁶

Trostruka podjela duhovnog života pojavljuje se već kod Evagrija Pontika (+ oko 400.), koji nabroja tri faze: *praksa*, *kontemplacija*, *teologija*. No, na zapadu će najveći utjecaj ostaviti podjela duhovnog života u tri stupnja koju je načinio Pseudo-Dionizije (st. V.-VI.). On razlikuje u duhovnom životu tri stupnja ili tri puta: *put čišćenja (via purgativa)*, *put prosvjetljenja (via illuminativa)* te *put sjedinjenja (via unitiva)*. Sveti će Toma Akvinski preuzeti ovu podjelu te će govoriti o *početnicima*, *naprednima* i *savršenim* kršćanima u duhovnom životu. Naime, sv. Toma napredak i ostvarenje duhovnog rasta prepoznaje u ljubavi koja se odvija u tri stupnja (usp. S. th. II-II, q. 24,9). Put čišćenja ili početnika odnosi se na čišćenje duše od svih navezanosti i borbu protiv grijeha. Pošto je borba protiv grijeha osnovni zadatak svih ljudi, ovaj stupanj još je na razini općeg morala. Ipak i ‘početnici’ u duhovnom životu moraju biti prožeti ozbiljnom težnjom prema svetošću. Dok nje

¹⁵ Više o različitim shvaćanjima etapa i putova u duhovnom životu, tj. rasta u svetosti kroz povijest Crkve vidi: S. De Fiore, *nav. dj.*, str. 796-799; A. Dagnino, ‘Vita interiore’, u: *Dizionario enciclopedico di spiritualità*, *nav. dj.*, str. 2652-2654; Isti, ‘Perfezione (gradi di)’, u: *Dizionario enciclopedico di spiritualità*, *nav. dj.*, str. 1931-1934; A. Solignac, ‘Voies’, u: *Dictionnaire de spiritualité XIV*, *nav. dj.*, str. 1200- 1215; Ch. Bernard, ‘I gradi e le vie nella vita spirituale’, u: P. L. Boracco – B. Secondin (a cura di), *L’uomo spirituale*, Istituto Propaganda Libreria, Milano 1986., str. 167-175; T. Goffi, “Prospettiva teologica del progresso spirituale”, u: B. Secondin – T. Goffi (edd.), *Corso di spiritualità, Esperienza – sistematica – proiezioni*, Queriniana, Brescia, 1989., str. 590-598. Mi ćemo se veoma kratko osvrnuti na najvažnija shvaćanja razvoja duhovnog života kroz povijest Crkve.

¹⁶ Usp. S. De Fiore, *nav. dj.*, str. 796.

nemaju nisu ni stupili na stazu savršenstva. Drugi stupanj ima za cilj povećanje Božje ljubavi u nama. Stoga se treba čuvati i malih grijeha, redovito savladavati napasti te ustrajno stjecati kršćanske kreposti. Kršćanin na ovom stupnju duhovnog života svojski se trudi u svemu nasljedovati Isusa Krista. To je već pozitivni put askeze, očiti napredak u svetosti, kad Bog sve više i više rasvjetljava dušu. Stoga se i naziva 'put prosvjetljenja'. Treći i najviši stupanj askeze ili kršćanskog savršenstva za vrijeme zemaljskog života je 'put sjedinjenja', što se još naziva i mistika. Njegova je bit u nastojanju da se kršćanin sjedini sa svojom ljubavlju, odnosno onim koga ljubi iznad svega. Sve drugo za nj gubi privlačnost. Stalno prožet Božjom ljubavlju više svojevoljno i ne počinja grijeh, sve kršćanske kreposti vrši u herojskom stupnju, živi u milosti i kontemplaciji, pod trajnim vodstvom Duha Svetoga.¹⁷

Poseban spomen zavrjeđuje veliki franjevački učitelj sv. Bonaventura koji je spomenutoj tematici posvetio dva svoja djela: *De triplici via* i *Itinerarium mentis ad Deum*. Franjevački učitelj hod prema duhovnom savršenstvu, svetosti, shvaća kao neprestani uspon prema zanosu kontemplacije. Uspon započinje etičko-intelektualnim pročišćenjem, koje oslobađa dušu od svake slike i svake ideje koju je stekla u dodiru sa stvorenom stvarnošću. Duša se pretače u božansku svjetlost (rasvjetljenje) kako bi potom, posredstvom ekstaze ljubavi i blaženog gledanja, stigla jedinom božanskom dobru (sjedinenje).¹⁸

Spomenimo još poimanje razvoja duhovnog života u misli dvoje velikih karmelićanskih učitelja duhovnosti: sv. Ivana od Križa (+ 1591.) i sv. Tereziju Avilsku (+ 1582.). U svome čuvenom djelu *Uspom na goru Karmel*, sv. Ivan od Križa, *Doctor mysticus*, koristi se simbolizmom gore na koju se treba uspjeti kako bi pomogao početnicima i naprednima u duhovnom životu, koji često ostaju na prvim stupnjevima savršenstva i ne znaju kako dalje. Dok u drugim djelima opisuje duhovni put iz perspektive božanskog djelovanja u duši, u *Uspom na goru*

¹⁷ Usp. T. Goffi, *nav. dj.*, str. 591; Ch. Bernard, *nav. dj.*, str. 168-169; S. De Fiores, *nav. dj.*, str. 797. Ovdje ne možemo ne spomenuti velikog duhovnog učitelja dvadesetog stojeća o. Reginalda Garrigou-Lagranga i njegovo velebno djelo, *Le tre età della vita interiore* (usp. Edizioni Vivere in, Roma 1984., u 4 sveska). Kako sam naslov kaže i o. R. Garrigou-Lagrange rast i razvoj duhovnog života dijeli na tri etape, slijedeći tako već uobičajenu podjelu.

¹⁸ Više o putovima duhovnog života kod Bonaventure vidi: A. Solignac, *nav. dj.*, stp.1205-1206; T. Goffi, *nav. dj.*, str. 591-592.

Karmel, naglašava ono što čovjek treba učiniti na svom putu savršenstva. Preporuča radikalno odricanje od svega što se posjeduje i potpuno pročišćenje od svega što nije Bog kako bi se duša mogla sjediniti s ljubavlju. Askeza pročišćenja nazvana je *noć*, a uključuje trostruki stadij: *noć osjetila*, koja se sastoji u mrtvljenju neurednih težnji, požuda; *noć razuma*, u kojoj se napreduje samo čistom vjerom te *noć memorije i volje*, kada su i ove naše moći pročišćene nadom i ljubavlju.

Sv. Terezija Avilska svoju je duhovnu nauku iznijela u svoja dva glavna djela: *Put savršenstva* i *Zamak duše*. Velika učiteljica duhovnog života progovara o molitvi kao putu savršenstva, odnosno putu prema Gospodinu. Između različitih stupnjeva molitve razlikuju se usmena molitva, meditacija (razmatranje), ulivena molitva i savršena kontemplacija (zrenje). Put savršenstva nije usmjeren prema vanjskim ciljevima, nego prema vlastitoj nutrini u kojoj prebiva Učitelj. Moliti znači razgovarati i živjeti s njim, znajući da on upravlja tim razgovorom. Terezija kao model molitve uzima *Oče naš* te je uvjerena da će Bog uzdignuti na stupanj kontemplacije dušu koja će sa svoje strane učiniti što može kako se ne bi zaustavila na putu savršenstva.¹⁹

Zajedničko gore navedenim podjelama duhovnog života na etape jest ideja temporalnosti, tj. susljednog razvoja i progresivnosti u duhovnom životu. Spomenuta ideja uključuje postojanje duhovne svijesti koja je svjesna vlastita razvoja i napretka prema sve većem kršćanskom savršenstvu, odnosno svetosti. S nižeg stupnja duhovnog života (početnici, put pročišćenja), osoba, pod utjecajem milosti, postupno napreduje u borbi protiv grijeha, stjecanju kreposti, ljubavi prema Bogu (napredni, put prosvjetljenja) sve do potpunog sjedinjenja s Bogom (savršeni, put sjedinjenja).

Uz spomenute putove u razvoju duhovnog života povijest duhovnosti Katoličke Crkve poznaje i drugačiji put rasta u svetosti. Taj drugačiji put zamjećujemo, primjerice, u životu sv. Terezije iz Lisieuxa, brojnih svetaca s karizmom apostolata, ali

¹⁹ Usp. S. De Fiores, *nav. dj.*, str. 797-798; Ch. Bernard, *nav. dj.*, str. 170-172. Spomenimo da duhovnost poznaje i podjelu duhovnog života na četiri stupnja (prema stupnjevima ljubavi - sv. Augustin i sv. Bernard), na dvanaest (poniznosti - sv. Benedikt, sv. Bernard) pa čak i na trideset stupnjeva (sv. Ivan Ljestvičar). Poseban bi spomen, zbog svoje izvornosti i utjecaja na daljnju duhovnost, također zaslužili Origen, Grgur Nisenski, Dionizije Kartuzijanac, Toma Kempenac, Ignacije Lojolski i još neki drugi. No, zbog naravi našega rada ispuštamo njihov nauk.

i u životu naše bl. Marije Petković. Naime, već nam evanđelje otkriva drugačiju perspektivu duhovnog života različitu od gore navedene. Evanđelje nam se predstavlja kao poziv vjerniku da pod nutarnjim utjecajem Duha Svetoga, bez obzira na vanjske okolnosti, očituje i živi svoju vjernost Kristu. Dakle, nije toliko riječ o progresivnom rastu i trajanju koliko o vremenu razmrvljenom na bezbroj 'milosnih trenutaka' (*kairoi*) koje nam nebeski Otac milostivo daje kako bismo posvjedočili svoju vjeru, pouzdanje i ljubav.

Upravo se ova druga, evanđeoska perspektiva očituje u životu bl. Marije Petković. U njezinu životu ne ćemo pronaći grješnu prošlost (u smislu smrtnih grijeha!)²⁰ koju bi ona morala očistiti kako bi vremenom stigla do prosvjetljenja i sjedinjenja s Bogom. Štoviše, iz njenih duhovnih zapisa proizlazi kako su kušnje, osobito nutarnje, bile to veće što je bila starija. Možda je najzgodnije na nju primijeniti kategoriju smjenjivanja stanja duhovne utjehe i duhovne suhoće, o kojima govori sv. Ignacije Lojolski. Potom, budući da je vodila intenzivan apostolski život, i njezina su nutarnja duhovna stanja ovisila o izvanjskim trenutcima i događajima, o pozitivnom ili negativnom ishodu pojedinog apostolskog pothvata, o susretu s drugim osobama i o brojnim drugim izvanjskim čimbenicima (bolesti, protivštine s obiteljske strane, neuspjesi itd.). A sve je navedeno utjecalo na njezin duhovni rast i sazrijevanje, tj. na njezinu svetost o kojoj ćemo progovoriti u nastavku. Naravno, naš govor o razvoju svetosti u životu bl. Marije ne će biti u smislu detektiranja stupnjeva duhovnog života u gore iznesenom smislu, nego radije uočavajući neke važne 'kairose' u kojima je blaženica prepoznavala znakove vremena i odgovarala na nutarnje poticaje Duha Svetoga.

5. PUT SVETOSTI U ŽIVOTU BL. MARIJE PROPETOG PETKOVIĆ

Gore opisani put svetosti u smislu sve većeg sazrijevanja i rasta općevažeći je put za svakog kršćanina te svi njime trebaju

²⁰ O poimanju i iskustvu grijeha u životu i spisima bl. Marije Propetog Petković vidi: M. Parlov, "Sakrament pomirenja u životu i poukama Marije Propetog Isusa", u: IV. znanstveni skup o Službenici Božjoj Mariji Propetog Isusa Petković, 5. i 6. studenog 1999. u Zagrebu, *Teološki aspekti Božjeg očinstva u životu i djelima Marije Propetog Isusa Petković*, Zagreb, 2000., str. 87-105.

poći. Marija Petković je jedna od onih koji su put svetosti prošli bez velikih usputnih zadržavanja i skretanja. Na temelju njezine autobiografije i duhovnih spisa (a riječ je o 15 rukopisom ispisanih bilježnica, različitog obujma) – dakle zapisa onoga najintimnijega što je proživljavala – moguće je uočiti nekoliko važnih ‘kairosa’ na njenu duhovnom putu, tj. u njezinu sazrijevanju i rastu u svetosti. Na tom putu su-djeluju razni čimbenici, poput obitelji, potom zasebno uloga oca i majke, društvene okolnosti u kojima se živi, druge osobe koje daju podršku poduzetom putu, ali i one koje čine poteškoće itd. Sve spomenuto utječe na oblikovanje i življenje svetosti koja se ustvari poistovjećuje s kršćanskim životom življenim u konkretnim povijesnim okolnostima. Na ovome mjestu ne možemo govoriti o svim spomenutim čimbenicima, nego ćemo ukratko upozoriti na neke trenutke njezina nutarnjega, duhovnoga rasta i to iz njezine vlastite optike gledanja. Sigurno da je u njezinu duhovnom sazrijevanju i rastu bilo i ne malih poteškoća, kako *izvanjskih* (protivljenje obitelji izboru redovničkog zvanja te gotovo prisila da se uda; nerazumijevanje nekih duhovnih osoba za njen ‘put’; napetosti unutar Družbe, osobito u posljednjim godinama njena života itd.) tako i *nutarnjih* (nesigurnost u pogledu izbora životnog zvanja; skrupulozna savjest). Put svetosti nije dakle put bez poteškoća, neprilika i prepreka. Naprotiv! Put svetosti je put nasljedovanja Isusa Krista, a On onima koji ga žele nasljedovati obećava Križ. To nije mimoišlo ni Mariju Petković. No u ovom kratkom izlaganju ne ćemo se baviti poteškoćama na njezinu putu sazrijevanja, iako bi upravo to moglo biti najzanimljivije, nego ćemo gotovo panoramski upozoriti na neke važne momente njezina nutarnjeg rasta i sazrijevanja.

U jednom zapisu iz 1940. godine (bilježnica 11) Marija nam donosi nacrt, skicu svoga nutarnjeg rasta, odnosno navodi najvažnije događaje u svome životu. Zanimljivo, nabraja ih pod naslovom: *Prva dobročinstva Božja*, što odmah sugerira da vlastiti život i sve dobro što se u njemu događa doživljava kao Božji dar. Spomenuti odlomak donosimo u cijelosti:

“I. Prva dobročinstva Božja

Po Bl. Dj. Mariji, kako uči sv. Crkva, Gospodin udjeljuje sve milosti svijetu, tako i ovom djetetu.

Svemogući u svojoj promisli dopustio je da se porodi na dan prijenosa kuće Loretske, 10. XII. 1892. u devet sati prije

podne (u dan subotnji); da se krsti u dan 22. XII. iste godine, da na krštenju dobije ime Marija, kao i sve drugo događanje i svetkovine obilježava ime Bl. Dj.

Za nju je najveće dobročinstvo što je postala dijete Božje po svetom krštenju i dijete sv. Majke, Katoličke Crkve. To je najviše zanosi.

8. rujna – rođenje Bl. Dj. Marije 1898. bi od preuz. biskupa Marčelića krizmana.

8. rujna – rođenje Bl. Dj. Marije 1904. primi prvu sv. pričest.

8. rujna – rođenje Bl. Dj. Marije 1906. postane Kći Marijina u 14 god.

21. XI. na Prikazanje 1906. posveti se Bogu učinivši vječni zavjet djevičanstva u 14 godini života.

8. XII. na Bezgrešno Začeće 1916. stupi u Treći red sv. Franje.

25. III. na Navještenje Marijino 1919. ostavi svijet i odazove se pozivu Božjem za osnutak nove redovničke Družbe.

21. XI. na Prikazanje Marijino s prvim sestrama položi redovničke vječne zavjete²¹.

Iz donesenog navoda očito je da Marija svoj život promatra u znaku BD Marije i njezine nebeske, majčinske zaštite. Obzirom na razvoj njezina životnog i svetačkog puta moguće je uočiti nekoliko etapa: 1) rođenje i krštenje; 2) djetinjstvo i mladenaštvo, tj. primanje sakramenata krizme i pričesti te polaganje privatnog zavjeta djevičanstva; 3) osnutak nove redovničke družbe. Budući da je navedeni tekst napisan 1940. Marija je duhovno sazrijevala i poslije. Njena najvažnija etapa duhovnog sazrijevanja dogodila se je ustvari u Rimu, u posljednjim godinama života, dok je napola nepokretna ležala na bolesničkoj postelji.

Može se činiti normalnim da su posljednje godine života ujedno i godine najveće duhovne zrelosti i nutarnjega rasta. No, to ne mora biti tako i, nažalost, često nije tako. Duhovni život je po svojoj naravi okrenut rastu i sve većoj zrelosti. No, on poznaje i duhovne zastoje, padove i vraćanje unatrag. Samo kratko spomenimo najpoznatiji primjer za navedeno. Kralj David je u svojoj mladosti izrastao u izniman duhovni lik. No, u svojoj je starosti, kad je trebao biti duhovno još zreliji i izgrađeniji,

²¹ Bilježnica 11, zapis od 2. veljače 1940.

počinio grijeha i zločine kojih se je u mladosti čuvao. Pa čak i na samrtnoj postelji pokazuje kako je njegovo duhovno stanje slabije nego dok je bio mladić (usp. 2 Sam 11; 24; 1 Kr 1-2).

Kod bl. Marije Propetog Isusa Petković lako je uočljiv nutarnji duhovni rast i sazrijevanje, tj. sve veća i veća suobličnost Isusu Kristu koja se u njezinu slučaju očituje kao napor da u svakom trenutku svoga života bude vjerna Bogu Ocu (Kristu). U njezinu se životu smjenjuju trenutci velikog mističnog zanosa i duboke nutarnje suhoće.²² No i jedno i drugo vodi Mariju sve većem i dubljem suobličanju s Kristom Raspetim i Patnikom, što postaje cilj njezina života, a što je ujedno i cilj svakog kršćanskog života.

Pogledajmo ukratko kako sama Marija izlaže i doživljava važnost pojedinih 'kairosa' u svome životu.

5.1. Rođenje i krštenje

Prvo što upada u oči važnost je koju Marija pridaje danu svoga rođenja. Svijest o važnosti početka njezina života vjerujem da se podudara sa sviješću o prolaznosti ovozemaljskog života, ali i njegove neizmjerne vrijednosti. Naime, Marija, kako proizlazi iz njenih duhovnih spisa, tek ulaskom u četrdesetu godinu života počinje se spominjati dana kad je rođena. U dane uoči spomena rođendana nastoji se povući u osamu i molitvu te razmišljati nad svojim životom. Rođendan nije za nju samo dan kad je došla na ovaj svijet, tj. ugledala svjetlo dana. Ona u svome rođenju prepoznaje Božji zahvat; zahvat Boga Oca koji je poziva u život. Njezin duhovni hod započinje u trenutku njezina rođenja, jer sebe promatra kao Božje dijete. Na svoj četrdeseti rođendan piše: "Danas, o Bože htio si da ugledam svjetlo i sve ono pokazuje ljepotu stvorenja, djela Tvojih ruku. Stvorio si me za sebe i ne znam koju nakanu si imao sa mnom, samo znam da si me stvorio da Te slavim, ljubim i služim".²³ Sjećanje na rođendan bila je za Mariju prigoda da se osvrne na protekli život, prigoda za duboki i ponizni ispit savjesti, ali istodobno i za obnovljeno predanje u ruke Oca nebeskoga. Na već spomenuti 40-i rođendan piše: "Prošlo je 40 žalosnih godina u kojima sam te više vrijeđala nego Te ljubila". Nakon kajanja odmah

²² S ove točke gledišta osobito su zanimljive bilježnice 10. i 15.

²³ *Bilježnica 4*, zapis od 10. prosinca 1932.

slijede i čini predanja: “Sve ti časove ostalog svog života posve posvećujem. Svaki kucaj srca moga (koje je sad Tvoje), svaki korak, svaki kret ruku, očiju, svaku riječ usta mojih, svako djelo, svaki i neznatni rad, sve što si mi dao, sve Ti prikazujem i vraćam, da Ti od tog budeš apsolutni Gospodar, sve Tvojoi volji i ljubavi predajem. Čini od mene što god hoćeš...”²⁴

U spomen dana svoga krštenja (22. prosinca) piše: “Danas, danas sam postala ponovno Tvoja Bože, Oče nebeski, Ti si me po milosti učinio svojim djetetom i uveo me u sv. Crkvu, u dom svoj. U duhu motrim sve to u nekoj blaženoj svjetlosti, gdje me uzimaš malenu u svoj Božanski naručaj. Dao si mi u posjed sve svoje, svoju baštinu, za zaručnika svoga božanskog Sina. O Oče mili, o Oče predobri, presveti, preveliki, ja Te pozdravljam, u duhu se bacam pred noge Tvoje...”²⁵ Ako je po rođenju postala Božje stvorenje po krštenju je postala Božje dijete. Ova činjenica ima za Mariju neizmjernu važnost. Biti Božje dijete za nju znači biti objekt Božje ljubavi. Kako bi izrazila ovu Božju, očinsku ljubav koristi se slikom oca koji uzima u naručaj ljubljeno dijete.

U ova dva događaja, rođenju i krštenju, započinje Marijina avantura duhovnog života, ustvari života usmjerena k punom zajedništvu sa Životom.

5.2. Djetinjstvo i mladenaštvo

U sretnim godinama djetinjstva provedena u obiteljskoj kući Marija nas upoznaje s događajem-viđenjem koje je doživjela u petoj ili šestoj godini života:

“I gledajući prema nebu i svodu kojeg je mjesec rasvjetljivao... ja sam bila kao uronjena u Boga i nisam mogla izgovarati Vjerovanje, jer sam već kao stvarno osjećala i promatrala nebeskog Oca koji sve obuhvaća... I pritom sam gledala kako je Bog raskrilio ruke prema meni, a ujedno obuhvaća sve – sve drži i sve je u njegovoj ruci i sve je tako malešno i gubi se u njemu, i nebo i more i kuće i ja sama sa svime; i kako sve lebdi u njemu kao u zraku, i sve sam promatrala kao nešto neusporedivo maleno, ništavno prema njemu”.²⁶

²⁴ Isto.

²⁵ *Ondje*, zapis od 22. prosinca 1934.

²⁶ *Sve za Isusa, Autobiografija i duhovni zapisi*, Verbum, Split, 2003., str. 21.

Kad je riječ o navedenome iskustvu teško je reći o čemu se je uistinu radilo: o djetetovoj mašti koje zamišlja Boga u liku ogromnog čovjeka, što je jedna od značajki dječje religioznosti, ili je riječ o milosnom doživljaju koji izmiče našem ljudskom shvaćanju. No, kako bilo da bilo Marija je već u tako nježnoj dobi, pod utjecajem spomenutog viđenja, postala osjetljivija za molitvu, za trenutke provedene u osami i tišini.

Daljnji važan događaj, koji je utjecao na Marijino duhovno sazrijevanje i rast, bila je prva sv. pričest, koju je Marija primila 1904., u 12. godini života. O tom događaju piše sljedeće:

56

“I osvane za nju najveći i najsretniji dan: 8. rujna... Poslije pričesti, u božanskom zagrljaju grleći Krista, prolije od ljubavnog ganuća prve suze ljubavi Božje, dajući mu izljeve ljubavi. I tako se zanese i uroni u Njega u nekom blaženstvu da više nije ništa čula ni osjetila oko sebe. Samo je čula da je jedna majka rekla svojoj kćeri prvopričesnici, tu iza nje, neka izmoli šest Očenaša. O kako joj se učinio govor te majke tvrd materijal kojeg se nikako ne može usporediti prema onom blaženom stanju što ga je sada njezina duša uživala! To je bilo kao neko lupanje razbijenih predmeta prema nebeskim mekim tajanstvenim melodijama, to je bilo kao hrapava, tamna zemlja prema suncu, još više, prema rajskoj svjetlosti. To je nešto neusporedivo, to samo duša koja kuša zna kako su različite i neusporedive riječi ljudske prema Božjim. I opet dalje uronjena u Boga, nije ni opazila da se je sve svršilo i da su prvopričesnici i narod izišli iz crkve, iako je klečala na tlu prema izlazu te su svi mimo nje morali izlaziti... Od tada sve više se je razvijala i buktila u ljubavi prema Isusu”.²⁷

U dobi od 12 godina Marija očituje duboku vjeru u Kristovu euharistijsku prisutnost te mistični doživljaj svete pričesti. Kako je vidljivo iz njezinih spisa njezina će duhovnost biti izrazito euharistijska; snagu i sam život crpsti će iz euharistije, tog sakramenta neizmjerne Božje ljubavi prema čovjeku.

Odlučujući događaj za Marijin daljnji život dogodio se je u njenoj četrnaestoj godini, tj. 21. studenoga 1906. i to za vrijeme svete pričesti. Na dan prikazanja Blažene Djevice Marijine i ona se je prikazala Gospodinu:

“Bio je dan 21. studenoga 1906. kad je Gospodin Krist posve osvojio Marijino srce i dušu i ona mu je na riječi: ‘Ako

²⁷ Sve za Isusa, nav. dj., str. 35-37.

hoćeš' u svetom času sjedinjenja s njime u času sv. pričesti odgovorila kao vjerenica na dan vjenčanja: 'Hoću!' I posveti se Gospodinu Bogu svome – posve i zauvijek! I na taj dan Prikazanja Blažene Djevice Marije, kad se prva djeвица, Blažena Djeвица Marija, prikazala Gospodinu u templu (hramu, nap. a.), prikaže se i Marija Gospodinu i učini vječni zavjet ljubavi i djevičanstva. Njemu, vječnoj svojoj Ljubavi, kojemu se zauvijek baci u božanski naručaj u svetom času sjedinjenja u sv. pričesti, obećavši mu vjernost i vječnu ljubav".²⁸

Koliko je opisani događaj bio važan za Mariju svjedoči i činjenica da ga spominje više puta te se u životnim krizama i poteškoćama uvijek vraća na spomenuti događaj.²⁹ Od spomenutog privatnog zavjeta djevičanstva, tj. predanja Gospodinu Isusu Kristu Marija je sve više sazrijevala kako u vlastitome duhovnom životu tako i u pogledu izbora životnog zvanja. Ljubav prema Isusu poticala ju je – tako je sama mislila – da napusti svjetovni život te da živi životom posvemašnjeg predanja Isusu u kakvu skrovitu, neznatnom samostanu. Mariji je trebalo nekoliko godina da «iščita» znakove vremena te da uz pomoć drugih, osobito biskupa Marčelića, otkrije vlastito životno zvanje: živjeti milosrdnu ljubav prema najpotrebnijima. Izbor života u služanju najpotrebnijima predstavlja novu, odlučujuću etapu u duhovnom sazrijevanju blažene Marije Propetoga Petković.

5.3. Osnutak Družbe – nova duhovna etapa

Mariju je osobno, kako piše u *Autobiografiji*, snažno privlačio život u samoći, tj. kako ona kaže «zvanje za samostan», a s druge strane privlačilo ju je i «zvanje da se za bijedne žrtvuje». Osnutak Družbe Marija je doživjela kao Božje djelo. Formiranjem nove zajednice u Mariji je postupno sazrijevala i karizma duhovnog majčinstva, karizma koja se je u njoj već i prije nazrijevala po njezinoj brizi prema sirotoj dječici.

²⁸ *Ondje*, str. 48.

²⁹ U prvom životopisu buduće blaženice, *U znaku ljubavi*, o. Atanzije Matanić također ističe važnost gore spomenutog događaja: "U jesen spomenute godine 1906., dne 21. studenoga, zbio se jedan drugi prevažan događaj u Marijinu životu, koji je ona nazvala posvetom Isusu ili 'vječni zavjet ljubavi i djevičanstva i vjerenje s Kristom'. Ovo su riječi velikoga sadržaja, a radi se svakako o događaju koji je odlučno djelovao na cio Marijin život" (Atanzije Matanić, *U znaku ljubavi*, *Drugo dopunjeno izdanje*, Zagreb, 1999., str. 26).

Njezinu bogatom nutarnjem, duhovnom životu dodana je nova dimenzija: zajedništvo sa sestrama te milosrdna ljubav prema najbjeđnijima. Marija dirljivim riječima opisuje prve dane u životu male zajednice. Nakon što su ustanovile dnevni red i razdijelile dužnosti “sveti mir i neko blaženstvo koje se ne da opisati, zavlada među njima”.³⁰ U prvoj je zajednici vladalo siromaštvo i oskudica, ali i veliko duhovno bogatstvo koje je duboko djelovalo i na samu Mariju:

“Gospodin je dopustio da u početku trpimo i osjetimo nestašicu i siromaštvo vjerojatno zato da nas odcijepi i uzdigne iznad svega zemaljskoga, da budemo bogate duhom ljubavi i poniznosti, odricanja, žrtve i pouzdanja u Boga jer je htio da to bude duh Družbe i njezino obilježje kroz vjekove... Žarka ljubav nas je usko vezala i sjedinjavala s Isusom pa smo u zanosu te žarke ljubavi čeznule za sastankom sa svojim ljubljnim Zaručnikom u nebu”.³¹

Važan trenutak u Marijinu duhovnom rastu i sazrijevanju bilo je polaganje redovničkih zavjeta, odnosno izbor njezina redovničkog imena. Njezina je intimna želja bila da se zove Marija Propetoga, ali je tu želju držala skrivenu u srcu. Franjevac M. Stašić koji je uoči polaganja redovničkih zavjeta predvodio duhovne vježbe za sestre sudjelovao je u izboru njihovih redovničkih imena. Nekim nutarnjim nadahnućem priopćio je za Mariju njeno redovničko ime: *Maria Jesuchristi Crucifisci* – Marija Propetog Isusa. Za Mariju je izbor imena bio znak i potvrda da je Gospodin na djelu te da On ustvari upravlja onim što ona i sestre čine. Njezino će redovničko ime postati program njena života i djelovanja: iz dana u dan sve sličnija i suobličnija Kristu Raspetome. Taj će program svoj vrhunac imati u posljednjim godinama života, kada u Rimu bude privezana za bolesničku postelju, a ona osobno i Družba budu prolazili kroz bolne kušnje.

5.4. *Prema punini – posljednje godine života*

Marijin je životni put put sve većeg i dubljeg suobličenja Isusu Kristu. Prema sv. Pavlu On nam je ocrtan kao Raspeti. Potpuna suobličnost Njemu dogodit će se onkraj obzorja ovozemaljskog života, tj. u Njegovu kraljevstvu kad ćemo biti

³⁰ *Sve za Isusa, nav. dj.*, str. 141.

³¹ *Ondje*, str. 164.

jedno s Njime te Ga vidjeti kakav jest. No u tijeku našega zemaljskoga života mjera naše suobličnosti Njemu mjeri se našom suobličenošću s Raspetim. I Marija je morala prijeći spomenuti put. Od mladenačke zanesenosti i oduševljenja do tegobnih patnji na 'postelji boli'; od tepanja na križu Raspetome do bolnog iskustva razapinjanja na križ boli, neshvaćanja i neprihvatanja. Marija je sazorila tek na postelji boli. Da bi postala uistinu slobodna i Kristu suobličena trebala je postati gotovo posve nepokretna te u ruke drugih predana. Marija je ustvari čitav život bila krhka zdravlja. Dobro je znala što je bol i patnja. Naime, kroz djetinjstvo i mladost dva je puta bila na umoru. Bolesti koje su je pogodile ostavile su posljedice za čitavi život. O tome i sama piše:

"Iako je cijeli život male službenice Marije Petković bio prožet tjelesnim bolima i vanjskim iskušenjima, nikad nije pomislila ni rekla a ni osjetila da ona ima koji križ, jer ljubav joj je prema raspetom Kristu sve u slatkost okretala, nije osjećala nikakvog križa... Mala službenica molila je više krat Raspetog Ljubimca da je uzme k sebi na križ ili da mu pomogne nositi ga. A nije znala što u pravom smislu moli, niti što to hoće reći biti na križu. I Gospodin ju je uslišao i dao joj malo okusiti, ali ona nalazeći se sama prikovana na križ samo s pola tijela, ostavljena i zapuštena, počela je plakati i vapiti Spasitelju za pomoć".³²

Marija se spominje svoga prvog izljeva krvi na mozak (siječanj 1953.), od kojega joj je lijeva strana tijela ostala uzeta te od kojega se nikada nije oporavila. Njezina velika patnja i bol nije toliko tjelesna uzetost koliko nevolje u koje je zapala Družba. Nevoljama u koje je zapala Družba pridružila se je i određena duhovna suhoća koja je trajala dugo vremena. Marijina razapetost je potpuna. U lipnju 1955. opisuje svoje nutarnje stanje:

"O Gospodine i Gospodaru moj, gdje je sada to (misli na prijašnje stanje duhovne utjehe, nap. a.), sigurno se je ugasio po mojoj krivnji plamen ljubavi i svjetla i sakrilo se sunce milosti i topline i nastao mrak, noć, tama, led je pao na sva osjetila, kad se sakrilo sunce milosti, duša već ne vidi ništa, već samo bol i strava je uništava, sve crno i žalosno oko nje, strah smrtni je u tom mraku hvata, bez nade i utjehe. Tijelo kao propeto, u boli ne može da se pokrene, dušu hvata strah, duši se prikazuje samo

³² Bilježnica 12, str. 2. Svoje teške bolesti opisuje i u svojoj autobiografiji (usp. *Sve za Isusa, nav. dj.*, str. 23-24., 119-125).

rasulo svega. Vapijem: O gdje si, Bože moj, zašto si me zapustio? Jest zaslužujem da si me zapustio jer sam Ti bila nevjerna. O oprosti i smiluj mi se, po velikom milosrđu svome. Nemoj me odbaciti navijeke. Povrati mi milost svoju da Te vijekom uzmognem hvaliti i slaviti. Tvoja sam, iako napola mrtva. Tebi, Isuse, živim, Tebi umirem. Tvoja sam Isuse uvijek”.³³

Posljednje tri bilježnice duhovnih zapisa (13-15) svjedoče o velikim nutarnjim bolima i kušnjama kroz koje je Marija prolazila, ali svjedoče također o velikom pouzdanju i predanju u volju Očevu. Na spomendan svoga krštenja, 22. prosinca 1961., nakon što je upravu Družbe u veljači iste godine preuzela njezina nasljednica, opisujući svoje nutarnje stanje, Marija iznova govori o duhovnoj suhoći ali i o vlastitom predanju Ocu nebeskom:

“Oprosti mi, Oče moj, oprosti osobito ovih 9 godina u ovom žalosnom stanju suhoće, osobito otkad je paralizirana lijeva polovica tijela 1954. Kao da je to djelovalo na osjećanje vjere, ufanja i ljubavi, te u tim napastima proti vjeri, ufanju i ljubavi, teško mi je da sam Tebe uvrijedila... Zahvaljujem Ti za sve Tvoje milosti i dobročinstva, osobito za milost sv. krštenja i sv. zvanja, da si me uzeo nevrijednu za sebe, da budem samo tebi posvećena. Danas obnavljam: 1. svoj krsni zavjet i obnavljam zakletvu vjere pred Tobom i zemljom...”.³⁴

Marija proživljava dugo razdoblje duhovne suhoće, što je za nju puno teže od tjelesnih boli što ih podnosi. No, shvaća da ju i nutarnja patnja, još više nego tjelesna, suobličuje Kristu Patniku te joj ta patnja – što je paradoksalno – postaje istodobno i izvor okrjepe.

Okrijepljena sakramentima kršćanske popudbine Marija Propetog Petković u potpunu suobličienost Kristu pristigla je 9. srpnja 1966.

6. ZAKLJUČAK

Put svetosti je put uvijek sve većeg rasta i sazrijevanja kako u ljudskoj tako još više u kršćanskoj zrelosti. Ova posljednja podrazumijeva sve veću suobličienost Isusu Kristu, a njezin je preduvjet umiranje i smrt staroga čovjeka, tj. umiranje

³³ *Bilježnica 13*, zapis od 10. lipnja 1955.

³⁴ *Dodatak bilježnici 15*, zapis od 22. prosinca 1961.

vlastitom egoizmu, vlastitim planovima i projektima te posvemašnje predanje u volju Božju. Put je to koji je prošla i bl. Marija Propetog Petković. Kroz trajno umiranje sebi živjela je za druge, za siromašne, u konačnici za Boga. Put svetosti je, kako nam svjedoči bl. Marija, trnovit put. No, jedini je mogući za one koji žele biti Kristovi. Ovdje na zemlji u svjetlu vjere, a u nebu u blaženom gledanju. No, ovdje i tamo Krist, Alfa i Omega: Sve u svemu i u svima. Marija je to shvatila. Sva je svetost zapravo u tome. Na vrijeme shvatiti i živjeti najbitnije stvari.

U našem smo radu istaknuli samo neke od događaja, «kairosa», koji su odigrali veliku ulogu i važnost u Marijinu duhovnom rastu i sazrijevanju. Naravno da je bilo i mnogo drugih važnih događaja (nutarnji govor Krista Raspetoga u 15. god., smrtna bolest u 26. god., prošnja po Slavoniji i Vojvodini, susret s biskupom Langom, odlazak u Argentinu, dolazak u Rim itd.). Odlučili smo se samo za neke događaje iz pojedinih životnih razdoblja kako bismo pokazali Marijin napor da odgovori na poticaje Božje milosti te da joj bude posve vjerna. U tome je uspjela te je time postala uzor ne samo svojim duhovnim kćerima, nego i svim kršćanima.

BLESSED MARIA OF THE CRUCIFIED JESUS PETKOVIĆ ON THE WAY TO HOLINESS

Summary

The author deals with the topic of the title through several headlines. First, he explains the particularities of Christian holiness. Then, in the second part, he presents holiness as dynamic reality and an aim to which the entire Christian life aspires, which is discussed under the third headline. Holiness is, in fact, Christian life itself lived in actual historical circumstances. It is a gift of God, but a task too. To be on the way of Christian holiness means to be the follower of Jesus Christ. He calls his followers on the way that he himself went through. Under the fourth headline, the author displays the ways of growing up in Christian holiness and how those ways were understood through the history of Christian spirituality. In the fifth, and last, part of the article, the author how and in what way blessed Maria of the Crucified Petković was maturing on her way of holiness. He stresses that her way of holiness

was primarily in her trying to respond, over and over again, to gracious moments (*kairoi*) offered by her heavenly Father. The way of holiness is the way that knows stages and periods, ups and downs, leaps and halts. However, it is important to persevere, to reach the end. Maria reached the end.

Key words: holiness, way, dynamic reality, imitation of Jesus Christ, devotion to God